

Tradicijska, koja je do kraja Drugog svetskog rata podrazumevala striktna pravila kojih se moralo pridržavati, pre svega u seoskim sredinama, a jednim delom i u gradu, podlegla je već početkom pedesetih godina pred novim tendencijama u društvenom, ekonomskom i političkom životu. Te velike promene zahvatile su i Starčevo, pa je tako većina Starčevki u posleratnim godinama preokrojila svoje tradicionalne nošnje. Već sedamdesetih godina se u retko kom starčevačkom šifonjeru moglo naći sačuvanih primeraka autentične starčevačke narodne nošnje. Kako su jedan od neizostavnih delova te nošnje bile i marame, samo vezivanje i način njihovog nošenja, naglo je bio promenjen. U kratkom periodu su Starčevke napustile stari, tradicionalni način povezivanja marama i tako je ova tradicija ostala da živi možda jedino u folkloru i u zapisima pojedinih istraživača koji su se bavili ovom tematikom.

U red istraživača nošnji Pančeva i okolnih mesta, spada Mirjana Maluckov, koja je 1995. godine objavila knjigu "Nošnja Pančeva i okoline", u izdanju Matice srpske u Novom Sadu. Pored vrednih etnoloških podataka o skoro svim nacionalnim zajednicama u Pančevu i okolini, kao i njihovim nošnjama i običajima, na kraju knjige nalazi se na desetine fotografija, među kojima su pored ostalih i slike nošnji starčevačkih Srba i Hrvata. Na fotografiji koju objavljujemo uz ovaj tekst, nalaze se specijalni češalj i jastuče, koji su Starčevkama služili kako bi formirale cop (lokalni naziv za način nameštanja punde i vezivanja marama u Starčevu).

U tekstu koji se odnosi pre svega na starčevačke Hrvate, kao jednu od tradicionalnih nacionalnih zajednica u Starčevu, autorka u pasusu o ženskoj nošnji daje osvrt i na povezivanje neveste, gde čitaocima izlaže tradicionalni način vezivanja marama kod Hrvatica u Starčevu: "Devojke su ranije (oko 1920-te) nosile oko glave svilenu traku zvanu kumaš. Svadbe su ranije održavane utorkom. Kod nevestinih roditelja obavlja se ručak, kod mladoženje večera. "Ujutro dan je povežu", posle večere "igra mlada na novce". Svirac svira mađarac dok se "igra za novce" i kad mladoženja vidi da je mlada posustala "u'vati je za ruku i vodi na tavan". Kada siđu kuma je povezuje "u cop" i posle nevesta sa svatovima ide na pijacu "za vodu" (na pijaci je bio bunar). Mlada nosi vodu na obranicu, ili u ruci. Maramu kojom će povezati nevestu kupovala je kuma na poklon (mladoženja je kupovao svu ostalu odeću). Cop, šop se povezuje tako što se ženina pletenica složi u pundu i više punđe se zabode češalj od rožine na kome je pričvršćeno jastuče. Jastuče je uz češalj polukružno, na suprotnom kraju pravougaono, tj. četvrtasto, dok je kod Nemica taj deo bio okrugao. Povrh toga vezuje se marama, tako što se vezuje kod zatiljka, a krajevi se izvlače, jedan prema dole, a jedan sa strane prema gore. Kako su Hrvatice stajale na levoj strani u crkvi, levi špic marama im je bio izvučen na gore."